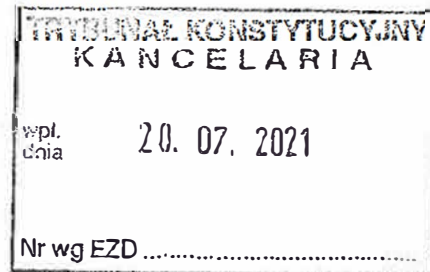

Kielce, 16 lipca 2021 r.

Trybunał Konstytucyjny

Skarżący:
adwokat R K

Uczestnik:
Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny

SKARGA KONSTYTUCYJNA

W imieniu własnym jako adwokat wnoszę o stwierdzenie, że przepis § 8 pkt. 6 w zw. z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2019.18 t.j. z dnia 2019.01.04) w zakresie, w jakim przewiduje najniższą stawkę opłaty należną adwokatowi ustanowionemu pełnomocnikiem z urzędu w wysokości obniżonej w stosunku do stawki opłaty minimalnej należnej adwokatowi ustanowionemu pełnomocnikiem z wyboru wynikającej z przepisu § 2 ust. 2 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800, ze zm.), **jest niezgodny** z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że narusza prawo do równej ochrony takich samych praw majątkowych oraz narusza upoważnienie ustawowe wynikające z art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2018 r. poz. 1184, 1467, 1669 i 2193) dla wydania przez Ministra Sprawiedliwości tego rozporządzenia.

Uzasadnienie

1. Przebieg sprawy zakończonej ostatecznym rozstrzygnięciem o prawie skarżącego określonym w Konstytucji

Skarżący jest adwokatem wpisanym w Krajowym Rejestrze Adwokatów i Aplikantów Adwokackich pod numerem _____ wykonującym zawód w K _____. Sąd Okręgowy w K _____ postanowieniem z dnia _____ września 2020 r., sygn. akt _____, zwolnił wskazaną osobę fizyczną od kosztów sądowych i ustanowił dla niej adwokata z urzędu celem reprezentowania jej w sprawie z powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności. Skarżący został wyznaczony pełnomocnikiem dla powódki pismem Dziekana Okręgowej Rady Adwokackiej w K _____ z dnia _____ października 2020 r.

Dowód:

- załącznik nr 1: postanowienie Sądu Okręgowego w K _____ z dnia _____ września 2020 r., sygn. akt _____
- załącznik nr 2: wydruk e-mail Okręgowej Rady Adwokackiej w K _____ z dnia _____ października 2021 r. z załączonym zdjęciem zarządzenia o wyznaczeniu pełnomocnika z urzędu z dnia _____ października 2021 r.

Skarżący jako pełnomocnik z urzędu sporządził w imieniu powódki w dniu _____ października 2020 r. pozew z żądaniem pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności i wniósł go dnia _____ października 2020 r. do Sądu Okręgowego w K _____, a następnie reprezentował powódkę w sprawie, która otrzymała sygn. akt _____. W pozwie została określona wartość przedmiotu sporu w kwocie _____ zł. Wartość ta nie została zakwestionowana przez pozwanego ani przez Sąd. W pozwie został zawarty wniosek o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych właściwych dla spraw z wyboru, w tym wynagrodzenia pełnomocnika powódki ustanowionego przez Sąd powiększonego o stawkę podatku VAT, a jeżeli Sąd nie zasądzi od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów procesu obejmujących opłatę adwokacką powiększoną o stawkę VAT przyznanie pełnomocnikowi powódki wynagrodzenia z sum Skarbu Państwa; jednocześnie skarżący oświadczył, że należna mu opłata za czynności adwokackie w sprawie nie została uiszczona w całości lub w części. Wyrokiem z dnia _____ lutego 2021 r. wydanym na posiedzeniu niejawnym Sąd Okręgowy w K _____ orzekł:

- I. pozbawia wykonalności tytuł wykonawczy _____ wyroku Sądu Okręgowego w K _____ z _____ grudnia 1999 r. wydany w sprawie _____ w zakresie należności głównej w wysokości _____ zł oraz odsetek ustawowych wyliczonych na dzień _____ września 2020 r. w wysokości _____ zł i dalszych odsetek ustawowych od kwoty należności głównej od dnia _____ września 2020 r.
- II. przyznaje od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w K _____) na rzecz adwokata R _____ K _____ kwotę _____ zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Dowód:

- załącznik nr 3: pismo Sądu Okręgowego w K z dnia lutego 2021 r. wraz z załączonym wyrokiem wydanym na posiedzeniu niejawnym z dnia lutego 2021 r., odebrane przez skarżącego dnia lutego 2021 r.

Wnioskiem z dnia lutego 2021 r. skarżący wniósł o:

- 1) uzupełnienie wyroku przez rozstrzygnięcie o wniosku o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych;
- 2) doręczenie wyroku wraz z uzasadnieniem w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w pkt. 2 wyroku, to jest przyznania wynagrodzenia za pomoc prawną z urzędu.

Jednocześnie skarżący wskazał, że w jego ocenie prawidłowe byłoby zasądzenie na rzecz powódki od pozwanego zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych obejmujących kwotę opłaty za czynności adwokackie według stawek z wyboru, ponieważ pozwany przegrał proces i należy zastosować przepis art. 98 § 1 k.p.c. W tym przypadku postanowienie zawarte w pkt. 2 wyroku powinno utracić moc, ewentualnie może być uchylone na podstawie art. 359 § 1 k.p.c. Niezależnie od powyższego przyznane pełnomocnikowi wynagrodzenie obejmuje stawkę w wysokości zaniżonej z przyczyn wskazanych w pozwie.

Dowód:

- załącznik nr 4: wniosek z dnia lutego 2021 r.

Postanowieniem z dnia lutego 2021 r. Sąd Okręgowy w K uzupełnił wyrok przez dodanie pkt III w brzmieniu: „odstępuje od obciążenia pozwanego kosztami procesu” oraz doręczył skarżącemu uzasadnienie postanowienia zawartego w pkt. II wyroku.

Dowód:

- załącznik nr 5: pismo Sądu Okręgowego w K z dnia marca 2021 r. wraz z załączonym postanowieniem z dnia lutego 2021 r. odpisem wyroku w zakresie jego pkt. II wraz z uzasadnieniem, odebrane przez skarżącego dnia marca 2021 r.

Skarżący w dniu marca 2021 r. wniósł zażalenie do innego składu Sądu Okręgowego w K na zawarte w pkt. II. wyroku Sądu Okręgowego w K postanowienie dotyczące przyznania wynagrodzenia za pomoc prawną z urzędu. Postanowienie zaskarżył w zakresie, w jakim zaniżyło kwotę wynagrodzenia o zł. Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił naruszenie art. 8 ust. 1 i 2, art. 178 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej polegające na zastosowaniu przepisu § 8 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa

- załącznik nr 9: wezwanie do usunięcia braków formalnych z dnia maja 2021 r., doręczone skarżącemu dnia czerwca 2021 r.;
- załącznik nr 10: pismo z dnia czerwca 2021 r. wraz z uiszczeniem opłaty;
- załącznik nr 11: pismo Sądu Okręgowego w K z dnia czerwca 2021 r. wraz z załączonym postanowieniem z dnia maja 2021 r. z uzasadnieniem, doręczone skarżącemu dnia 30 czerwca 2021 r.

2. Legitymacja skarżącego do wniesienia skargi konstytucyjnej

Postanowienie Sądu Okręgowego w K z dnia maja 2021 r., sygn. akt , stanowi ostateczne rozstrzygnięcie kończące postępowanie w przedmiocie ustalenia wysokości wynagrodzenia dla skarżącego za pomoc prawną z urzędu, ponieważ zapadło po wyczerpaniu drogi prawnej i nie przysługuje w stosunku do niego żaden środek zaskarżenia. Trzymiesięczny termin do wniesienia skargi konstytucyjnej rozpoczął bieg w dniu 30 czerwca 2021 r., to jest od dnia doręczenia skarżącemu postanowienia wraz z uzasadnieniem.

Sąd Okręgowy w K ostatecznie przesądził o prawie skarżącego do wynagrodzenia za świadczoną usługę stanowiącą pomoc prawną z urzędu, orzekł tym samym o prawie majątkowym podlegającym ochronie na podstawie art. 64 ust. 2 Konstytucji. Skarżący jako adwokat czynnie wykonujący zawód, a więc osoba wymieniona w art. 44 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393), jest legitymowany do osobistego sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej oraz do działania przez Trybunałem Konstytucyjnym we własnej sprawie.

Trybunał Konstytucyjny (wyroki z: 30 października 2012 r., sygn. SK 20/11, OTK ZU nr 9/A/2012, poz. 110; 22 października 2013 r., sygn. SK 14/13, OTK ZU nr 7/A/2013, poz. 100 oraz 23 maja 2018 r., sygn. SK 15/15, OTK ZU A/2018, poz. 35 oraz z dnia 23 kwietnia 2020 r., sygn. akt SK 66/19, OTK-A 2020/13) potwierdził legitymację skargową pełnomocnika z urzędu w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym. Także Sąd Najwyższy (uchwały SN z 20 maja 2011 r., sygn. akt III CZP 14/11, OSNC nr 1/2012, poz. 2 oraz 25 czerwca 2009 r., sygn. akt III CZP 36/09, OSNC nr 2/2010, poz. 24) potwierdził wyłączną legitymację skargową pełnomocnika z urzędu do zaskarżania postanowienia sądu pierwszej instancji w sprawie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Pełnomocnik strony wyznaczony do pomocy prawnej z urzędu ma osobisty i bezpośredni interes prawny w dochodzeniu kosztów tej pomocy. Rozstrzygnięcie sądu dotyczące zasądzenia kosztów nieopłaconej pomocy prawnej kształtuje prawo podmiotowe pełnomocnika do należnego mu wynagrodzenia. Prawo to podlega ochronie przez art. 79 ust. 1 Konstytucji, która nie różnicuje

poziomu ochrony praw w zależności od tego, czy o ich treści rozstrzyga się w postępowaniu głównym czy wpadkowym. Skarga konstytucyjna przysługuje - verba legis - każdemu, czyje wolności i prawa zostały naruszone.

3. Przedmiot kontroli

Przedmiotem kontroli jest przepis § 8 pkt. 6 w zw. z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2019.18 t.j. z dnia 2019.01.04) w zakresie, w jakim przewiduje najniższą stawkę opłaty należną adwokatowi ustanowionemu pełnomocnikiem z urzędu w wysokości obniżonej w stosunku do stawki opłaty minimalnej należnej adwokatowi ustanowionemu pełnomocnikiem z wyboru wynikającej z przepisu § 2 ust. 2 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800, ze zm.).

Przepis § 8 pkt. 6 wskazanego wyżej rozporządzenia został powołany przez Sąd Okręgowy w pisemnym uzasadnieniu pkt. II wyroku z dnia lutego 2021 r., sygn. akt jako podstawa określenia wysokości wynagrodzenia netto przyznanego skarżącemu. Sąd Okręgowy wskazał także, że wynagrodzenia wynikające z § 8 pkt. 6 podlega podwyższeniu o stawkę podatku VAT zgodnie z dyspozycją § 2 ust. 3 powyższego rozporządzenia. Sąd Okręgowy w K w uzasadnieniu postanowienia z dnia maja 2021 r., sygn. akt , wskazał jako podstawę orzekania także § 4 ust. 1 powyższego rozporządzenia.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2019.18 t.j. z dnia 2019.01.04) ustanawia następujące zasady przyznania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu adwokatowi ustanowionemu dla strony:

§ 2. Koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszone przez Skarb Państwa obejmują:

1) opłatę ustaloną zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia oraz (...)

§ 4. 1. Opłatę ustala się w wysokości określonej w rozdziałach 2-4, przy czym nie może ona przekraczać wartości przedmiotu sprawy.

2. Ustalenie opłaty w wysokości wyższej niż określona w ust. 1, a nieprzekraczającej 150% opłat określonych w rozdziałach 2-4, następuje z uwzględnieniem:

1) nakładu pracy adwokata, w szczególności czasu poświęconego na przygotowanie się do prowadzenia sprawy, liczby stawieniectw w sądzie, w tym na rozprawach i

posiedzeniach, czynności podjętych w sprawie, w tym czynności podjętych w celu polubownego rozwiązania sporu, również przed wniesieniem pozwu;

- 2) wartości przedmiotu sprawy;
- 3) wkładu adwokata w przyczynienie się do wyjaśnienia okoliczności faktycznych, jak również do wyjaśnienia i rozstrzygnięcia istotnych zagadnień prawnych budzących wątpliwości w orzecznictwie i doktrynie;
- 4) stopnia zawiłości sprawy, w szczególności trybu i czasu prowadzenia sprawy, obszerności zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności dopuszczenia i przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego lub biegłych sądowych, dowodu z zeznań świadków, dowodu z dokumentów o znacznym stopniu skomplikowania i obszerności.

3. Opłatę, o której mowa w ust. 1 i 2, podwyższa się o kwotę podatku od towarów i usług wyliczoną według stawki podatku obowiązującej dla tego rodzaju czynności na podstawie przepisów o podatku od towarów i usług.

§ 8. Opłaty wynoszą przy wartości przedmiotu sprawy:

- 6) powyżej 50 000 zł do 200 000 zł - 3600 zł.

Podstawą prawną ustalenia przez sąd wysokości opłaty stanowiącej najważniejszy element zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej ponoszonej przez Skarb Państwa (§ 2 pkt. 1) jest opłata w wysokości 3 600 zł netto w sprawie o wartości przedmiotu sporu jak w sprawie (§ 8 pkt. 6), przyznawana z zasady w tej kwocie (§ 4 ust. 1), a uznaniowo przez Sąd w kwocie wyższej, lecz nie większej od 150 % (§ 4 ust. 2), podwyższona o stawkę podatku VAT (§ 8 ust. 3). Ponieważ w sprawie skarżącego Sąd nie zastosował przepisu § 4 ust. 2, podstawą prawną orzekania były łącznie zastosowane przepisy § 2 pkt. 1, § 4 ust. 1 oraz § 8 pkt. 6 rozporządzenia. Zarzut niekonstytucyjności nie dotyczy przepisów § 2 pkt. 1 ani § 4 ust. 3. W konsekwencji przedmiotem zaskarżenia jest norma prawna wynikająca z § 4 ust. 1 w zw. z § 8 pkt. 6 rozporządzenia. Na podstawie obu powyższych jednostek redakcyjnych rozporządzenia można skonstruować następującą normę: w sprawie o wartości przedmiotu sporu powyżej 50 000 zł do 200 000 zł sąd przyznaje adwokatowi będącemu pełnomocnikiem z urzędu wynagrodzenie w wysokości kwoty 3 600 zł netto. Na podstawie tych właśnie przepisów Sąd Okręgowy w K przyznał skarżącemu wynagrodzenie, podwyższając je o stawkę podatku VAT wynoszącą 23 %, co dało przyznaną kwotę wynagrodzenia brutto zł. Tak ustalone wynagrodzenie jest niższe niż stawka opłaty minimalnej wynikająca z § 2 ust. 2 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800, ze zm.), która jako stawką brutto (wraz z podatkiem VAT) wynosi 5 400 zł, czyli 4 390,24 zł netto oraz 1 009,76 zł podatku VAT.

Porównanie powyższych regulacji daje wynik na niekorzyść adwokata działającego z urzędu w stosunku do adwokata z wyboru w kwocie minus 790,24 zł netto (3 600 zł minus 4 390,24 zł).

Sąd Okręgowy w K w uzasadnieniu postanowienia z dnia maja 2021 r., sygn. akt dostrzegł problem niekonstytucyjności § 4 ust. 1 w zw. z § 8 rozporządzenia oraz wskazał ma postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r. S 1/20, OTK-A 2020/14. Jednak Sąd Okręgowy uznał, że to rolą Ministra Sprawiedliwości jest usunięcie uchybień w tym zakresie.

4. Wzorce kontroli

Artykuł 64 ust. 2 Konstytucji wyraża zasadę równej ochrony własności oraz innych praw majątkowych, czym w odniesieniu do praw majątkowych doprecyzowuje zasadę równości wyrażoną w art. 32 ust. 1 Konstytucji. Dla tych samych praw majątkowych niedopuszczalne jest dokonywanie zróżnicowania podmiotowego (wyroki TK z: 25 lutego 1999 r., sygn. K 23/98, OTK ZU nr 2/1999, poz. 25; 28 października 2003 r., sygn. P 3/03, OTK ZU nr 8/A/2003, poz. 82 oraz 24 lutego 2009 r., sygn. SK 34/07, OTK ZU nr 2/A/2009, poz. 10). Przepis art. 64 ust. 2 Konstytucji daje też wyraz zasadzie, że wszystkie prawa majątkowe muszą podlegać ochronie prawnej (por. wyroki TK z: 13 kwietnia 1999 r., sygn. K 36/98, OTK ZU nr 3/1999, poz. 40 oraz 14 marca 2006 r., sygn. SK 4/05, OTK ZU nr 3/A/2006, poz. 29). W niniejszej sprawie chodzi o prawo majątkowe zróżnicowane według kryterium podmiotowego (odmienna regulacja w zakresie wynagradzania adwokatów będących pełnomocnikami z urzędu oraz świadczących pomoc prawną z wyboru).

Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 23 kwietnia 2020 r., sygn. akt SK 66/19, dopuszczalnym wzorcem kontroli w skardze konstytucyjnej może być także przepis art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji, skoro podstawą rozstrzygnięcia wydanego wobec skarżącego był przepis rozporządzenia z 2016 r. o treści - jak zarzuca skarżący - wykraczającej poza delegację ustawową.

Stosownie do stanowiska Trybunału Konstytucyjnego zawartego w wyroku z dnia 23 kwietnia 2020 r., sygn. akt SK 66/19, wzorcem kontroli mogą być także przepisy art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji jako związkowe wzorce kontroli do art. 64 ust. 2 Konstytucji, gdyż konkretyzują zarzut naruszenie zasady równej ochrony praw majątkowych.

4.1. Przepisy art. 64 ust. 2, art. 32 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji

Powyższe przepisy wymagają łącznego omówienia, ponieważ dwa pierwsze wyrażają zasadę równości, a trzeci wskazuje na możliwe przypadki jej ograniczenia.

Prawo do wynagrodzenia pieniężnego za świadczoną przez adwokata pomoc prawną jest prawem majątkowym, które ma podstawę ustawową wynikającą z art. 16 oraz 29 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2018 r. poz. 1184, 1467, 1669 i 2193):

Art. 16.

1. Opłaty za czynności adwokackie ustala umowa z klientem.
2. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej i Krajowej Rady Radców Prawnych, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat za czynności adwokackie przed organami wymiaru sprawiedliwości, stanowiących podstawę do zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego i kosztów adwokackich, mając na względzie, że ustalenie opłaty wyższej niż stawka minimalna, o której mowa w ust. 3, lecz nieprzekraczającej sześciokrotności tej stawki, może być uzasadnione rodzajem i zawiłością sprawy oraz niezbędnym nakładem pracy adwokata.
3. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej i Krajowej Rady Radców Prawnych, określi, w drodze rozporządzenia, stawki minimalne za czynności adwokackie, o których mowa w ust. 1, mając na względzie rodzaj i zawiłość sprawy oraz wymagany nakład pracy adwokata.

Art. 29.

1. Koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa albo jednostka samorządu terytorialnego, jeżeli przepis szczególny tak stanowi.
2. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady ponoszenia kosztów, o których mowa w ust. 1, z uwzględnieniem sposobu ustalania tych kosztów, wydatków stanowiących podstawę ich ustalania oraz maksymalnej wysokości opłat za udzieloną pomoc.

W wykonaniu upoważnienia ustawowego Minister Sprawiedliwości wydał dwa rozporządzenia:

- z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U.2015.1800), dotyczące spraw z wyboru;
- z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2019.18 t.j.), dotyczące spraw z urzędu.

Zatem prawo to podlega ochronie w świetle art. 64 ust. 2 Konstytucji jako inne prawo majątkowe:

Art. 64.2. Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej.

Prawo do wynagrodzenia przysługuje adwokatowi bez względu na to, czy adwokat świadczy usługi z wyboru czy z urzędu. Określając treść tego prawa, ustawodawca w art. 16 ust. 1 Prawa o adwokaturze zdecydował się na przyjęcie, że w sprawach z wyboru obowiązuje wprawdzie stawka opłaty w wysokości umówionej z klientem, lecz jednocześnie w ust. 2 i 3 przesądził o wprowadzeniu w akcie wykonawczym stawek minimalnych oraz maksymalnych, w granicach których sąd zasądza opłatę od strony przegrywającej proces na rzecz klienta adwokata w ramach zwrotu kosztów procesu. Rozwiązanie to jest oparte na założeniu, że adwokatowi ma przypaść co najmniej kwota stawki minimalnej, a z drugiej strony przegrywający proces nie będzie narażony na zwrot kosztów procesu przekraczających stawkę maksymalną. Natomiast dla spraw z urzędu ustawodawca w art. 29 ust. 2 Prawa o adwokaturze przewidział określenie w akcie wykonawczym stawki maksymalnej, do której adwokat ma otrzymać opłatę od przeciwnika klienta albo do państwa (sądu). Skoro w przepisie mowa jest o stawce maksymalnej w sprawach z urzędu, to musi istnieć także stawka minimalna. Zatem zarówno w sprawach z wyboru, jak i w sprawach z urzędu ustawodawca przyznaje adwokatowi stawkę minimalną. Zróznicowanie brzmienia delegacji ustawowej do wydania rozporządzenia wykonawczego dla spraw z wyboru i spraw z urzędu nie uzasadnia stanowiska, że Minister Sprawiedliwości może zróznicować wysokość stawek minimalnych w obu rodzajach spraw.

Odejście od zasady równości byłoby możliwe, gdyby prawo do wynagrodzenia za pomoc prawną z urzędu było rodzajowo innym prawem od prawa do wynagrodzenia za pomoc prawną z wyboru albo gdyby zachodziły jakieś istotne powody, usprawiedliwione wartościami konstytucyjnymi, uzasadniającymi zróznicowanie tych praw bez naruszenia art. 64 ust. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji, w zgodzie z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Art. 32. 1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.

Art. 31. 3. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Adwokaci zarówno działający z urzędu, jak i z wyboru, stanowią grupę podmiotów podobnych, posiadających - w zakresie prawa do wynagrodzenia - wspólną cechę istotną w rozumieniu art. 64 ust. 2 Konstytucji, a więc także w rozumieniu art. 32 ust. 1 Konstytucji. Przedmiotem ich działalności jest świadczenie profesjonalnej pomocy prawnej co do zasady w ramach wyboru, gdy adwokat uzgadnia z klientem warunki reprezentacji. Adwokat może zostać zobowiązany przez państwo do świadczenia pomocy prawnej z urzędu wobec osób, które nie są w stanie ponieść kosztów pomocy prawnej. W obu przypadkach adwokat musi dochować jak największej staranności w wykonywaniu swoich obowiązków i dbania o interesy klienta. Brzmienie ślubowania adwokata określone w art. 5 ustawy Prawo o adwokaturze: "Ślubuję uroczyście w swej pracy adwokata przyczyniać się ze wszystkich sił do ochrony praw i wolności obywatelskich oraz umacniania porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązki swe wypełniać gorliwie, sumiennie i zgodnie z przepisami prawa, zachować tajemnicę zawodową, a w postępowaniu swoim kierować się zasadami godności, uczciwości, słuszności i sprawiedliwości społecznej" – nie różnicuje spraw z wyboru i spraw z urzędu. Zarzucam brak wartości konstytucyjnych, którym ma służyć regulacja różnicująca stawki minimalne wynagrodzenia dla adwokatów z wyboru (wyższe) od stawek dla adwokatów z urzędu (niższe). Wbrew zasadzie równości w rozporządzeniu z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2019.18 t.j. z dnia 2019.01.04) Minister Sprawiedliwości ustalił adwokatom dolną stawkę wynagrodzenia w sprawach z urzędu niższą niż stawka opłaty minimalnej wynikająca z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800, ze zm.). W przypadku sprawy zakończonej wyrokiem Sądu Okręgowego w K stawka minimalna z wyboru brutto (wraz z podatkiem VAT) wynosiła 5 400 zł, czyli 4 390,24 zł netto, natomiast dla skarżącego działającego z urzędu 4 428 zł brutto, czyli 3 600 zł netto. Brak racjonalnych przyczyn, które uzasadniałyby dyskryminujące traktowanie pełnomocników w zależności od tego, czy działają oni z wyboru, czy też zostali ustanowieni z urzędu. Obniżenie stawki opłaty pełnomocnikom z urzędu w stosunku do tej, którą otrzymaliby, gdyby występowali w sprawie jako pełnomocnicy z wyboru, nie ma konstytucyjnego uzasadnienia. W przepisach stanowiących przedmiot kontroli nastąpiło niedopuszczalne odstępstwo od zasady równości, w tym równej ochrony praw majątkowych. W sprawach wymagających profesjonalnej wiedzy prawnej prawidłowe wykonywanie obowiązków przez adwokata wymaga dużego nakładu pracy. Mylny, niezgodny z ustawą i zasadami etyki jest spotykany pogląd, że w sprawach z urzędu adwokat może mniej pracować, czyli przykładać się do sprawy, niż w sprawach z wyboru. W przeciwieństwie do spraw z wyboru adwokat z zasady nie może uchylić się od wykonania zleconych mu obowiązków z urzędu, a na otrzymanie wynagrodzenia musi czekać do prawomocnego zakończenia sprawy, a nawet dłużej. Minister Sprawiedliwości zastosował arbitralne i nie ujęte w delegacji ustawowej kryterium dyskryminacji w postaci statusu

reprezentowanego klienta i źródła zlecenia prowadzenia sprawy. Adwokat ustanowiony pełnomocnikiem z urzędu (działający na podstawie polecenia państwa) zmuszony jest do pracy za wynagrodzenie określone na poziomie rozporządzenia jako niższe od tego, które otrzymałby w tej samej sprawie jako pełnomocnik z wyboru.

Nie ma znaczenia, że Sąd na podstawie § 4 ust. 2 rozporządzenia stanowiącego przedmiot kontroli może przyznać adwokatowi z urzędu opłatę podwyższoną do 150 % stawek określonych dla wartości przedmiotu sprawy (§ 8). Po pierwsze, decyzja sądu jest tu uznaniowa i jak dowodzi praktyka niezwykle rzadka. Po drugie, w przypadku stawek dla czynności pełnomocnika z wyboru również sąd ma uznaniową możliwość podwyższenia wysokości opłaty, tyle że do 600 % jej wysokości. Po trzecie, co najistotniejsze, w sprawach z wyboru obowiązuje stawka minimalna wyższa od stawki przewidzianej dla spraw z urzędu. W sprawie skarżącego stawka za czynności z urzędu wynosiła 3 600 zł netto (4 428 zł brutto), a dla takiej samej sprawy z wyboru stawka wynosiła 4 390,24 zł netto (5 400 zł brutto). Zasada równości nie pozwala, aby przepisy prawa różnicowały dolną wysokość wynagrodzenia adwokata za taką samą pracę w takiej samej sprawie. Zróżnicowanie wysokości wynagrodzenia może być podyktowane różnicami w treści umów zawieranych z klientami z wyboru (co wynika z zasady wolności umów), ale niedopuszczalne jest różnicowanie dolnej stawki w przepisach prawa dla spraw z wyboru i spraw z urzędu. Z powołanych wzorców kontroli wynika, że ustawodawca zwykły oraz organ wydający rozporządzenie wykonawcze mają obowiązek ustanowienia przepisów i procedur udzielających ochrony prawnej prawom majątkowym oraz powstrzymania się od przyjmowania regulacji, które owe prawa mogłyby pozbawić ochrony prawnej lub też ochronę tę ograniczać, w tym bezzasadnie różnicować. Sprawa pokazuje także, że Sąd może według własnego uznania (art. 102 k.p.c.) odstąpić od obciążenia strony przegrywającej proces kosztami procesu i przyznać adwokatowi z urzędu reprezentującemu stronę wygrywającą wynagrodzenie od Skarbu Państwa. Gdyby Sąd nie odstąpił od obciążenia pozwanego kosztami procesu i zastosował zasadę odpowiedzialności za wynik sprawy (art. 98 § 1 k.p.c.), to wówczas zasądziłby od pozwanego na rzecz powódki zwrot kosztów procesu obejmujący opłatę za czynności adwokackie – co wynika z praktyki - w kwocie takiej samej jak w sprawach z wyboru. Zatem od dowolnego uznania Sądu w istocie zależy, czy za taką samą pracę w tej samej sprawie adwokat z urzędu ustanowiony dla strony wygrywającej proces otrzyma wynagrodzenia jak dla sprawy z urzędu czy dla sprawy z wyboru. Trudno zgodzić się, aby nie naruszało to zasady równości i aby takie zróżnicowanie wysokości wynagrodzenia było podyktowane jakąkolwiek usprawiedliwioną przyczyną.

Nie ma żadnych wartości konstytucyjnych określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji, które w demokratycznym państwie prawnym uzasadniałyby odejście od zasady równości w ustaleniu dolnej granicy wysokości wynagrodzenia adwokata świadczącego pomoc prawną z urzędu w

porównaniu do dolnej granicy wynagrodzenia dla adwokata świadczącego pomoc prawną z wyboru. Po pierwsze, wartością uzasadniającą naruszenie zasady równości przy określeniu stawek minimalnych za pomoc prawną z urzędu w stosunku do pomocy prawnej z wyboru nie jest konieczność zapewnienia bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Po drugie, ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw muszą być ustanawiane tylko w ustawie. Przepis art. 29 ust. 2 Prawa o adwokaturze takiej możliwości ograniczenia zasady równości nie przewiduje. Po trzecie, ograniczenie zasady równości wyrażonej w art. 32 ust. 1 i w art. 64 ust. 2 Konstytucji jest możliwe tylko wtedy, gdy jest to konieczne w demokratycznym państwie dla ochrony wskazanych wyżej wartości. Brak jest takiej konieczności w omawianym przypadku. Uchybienie przez Ministra Sprawiedliwości standardom Konstytucji potwierdził to Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 23 kwietnia 2020 r., sygn. akt SK 66/19 na tle podobnego problemu dotyczącego poprzedniego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości określającego stawki opłat za czynności adwokatów za pomoc prawną z urzędu. Trybunał Konstytucyjny wskazał, że zróżnicowanie w akcie podstawowym minimalnej wysokości wynagrodzenia od tego, czy adwokat świadczył pomoc prawną jako pełnomocnik z wyboru czy z urzędu stanowiło niedopuszczalną w demokratycznym państwie prawa samowolę legislacyjną, w sposób nieproporcjonalny ingerującą w uprawnienia pełnomocników z urzędu do uzyskania wynagrodzenia za ich pracę. Zarzut ten jest aktualny także w odniesieniu do regulacji stanowiącej przedmiot kontroli w niniejszej skardze konstytucyjnej.

4.2. Przepis art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji

Zgodnie z art. 92 ust. 1 Konstytucji rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania.

W art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2018 r. poz. 1184, 1467, 1669 i 2193) Minister Sprawiedliwości uzyskał delegację do wydania rozporządzenia ustalającego szczegółowe zasady ponoszenia kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu z uwzględnieniem sposobu ustalania tych kosztów, wydatków stanowiących podstawę ich ustalania oraz maksymalnej wysokości opłat za udzieloną pomoc. Natomiast w art. 16 ust. 2 i 3 Prawa o adwokaturze Minister Sprawiedliwości uzyskał delegację do wydania rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie w sprawach z wyboru, według której miał się kierować rodzajem i zawilnością sprawy oraz wymaganym nakładem pracy adwokata. Porównanie tych przepisów wskazuje, że delegacja ustawowa uprawniała Ministra do zróżnicowania tylko maksymalnej wysokości stawek opłat w sprawach z urzędu i

z wyboru. Chociaż ustawodawca nie zastrzegł, że stawki minimalne w obu rodzajach spraw powinny być takie same, to jednak nie upoważnił Ministra Sprawiedliwości do naruszenia zasady równości w ochronie praw majątkowych wynikającej z art. 64 ust. 2, art. 32 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji. Przepisy Konstytucji wiążą organ wydający rozporządzenie bez potrzeby przypominania tego w ustawie w każdym przypadku ustanowienia delegacji do wydania aktu wykonawczego. Przekroczenie granic upoważnienia do wydania aktu wykonawczego do ustawy wytknął Ministrowi Sprawiedliwości Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 23 kwietnia 2020 r., sygn. akt SK 66/19 dotyczącym poprzedniego rozporządzenia o stawkach opłat za czynności adwokatów działających z urzędu.

Z powyższych przyczyn wnoszę jak na wstępie.

R K

Załączniki:

- 1) postanowienie Sądu Okręgowego w K z dnia września 2020 r., sygn. akt ;
- 2) wydruk e-mail Okręgowej Rady Adwokackiej w K z dnia października 2021 r. z załączonym zdjęciem zarządzenia o wyznaczeniu pełnomocnika z urzędu z dnia października 2021 r.;
- 3) pismo Sądu Okręgowego w K z dnia lutego 2021 r. wraz z załączonym wyrokiem wydanym na posiedzeniu niejawnym z dnia lutego 2021 r., odebrane przez skarżącego dnia lutego 2021 r.;
- 4) wniosek z dnia lutego 2021 r.;
- 5) pismo Sądu Okręgowego w K z dnia marca 2021 r. wraz z załączonym postanowieniem z dnia lutego 2021 r. odpisem wyroku w zakresie jego pkt. II wraz z uzasadnieniem, odebrane przez skarżącego dnia marca 2021 r.;
- 6) zażalenie;
- 7) pismo Sądu Okręgowego w K z dnia maja 2021 r. wraz z załączonym postanowieniem z dnia maja 2021 r.;
- 8) wniosek z dnia maja 2021 r. o doręczeniu postanowienia wraz z uzasadnieniem;
- 9) wezwanie do usunięcia braków formalnych z dnia maja 2021 r., doręczone skarżącemu dnia czerwca 2021 r.;
- 10) pismo z dnia czerwca 2021 r. wraz z uiszczeniem opłaty;
- 11) pismo Sądu Okręgowego w K z dnia czerwca 2021 r. wraz z załączonym postanowieniem z dnia maja 2021 r. z uzasadnieniem, doręczone skarżącemu dnia czerwca 2021 r.;
- 12) 4 odpisy skargi i załączników.